

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yirmeyah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5570 [1809/1810]

רפסה אובמו המדקה.

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9844

הקדמה ומבוא הספר

הספר הזה כולל דברי תוכחות ויעודים, ונבואות על ישראל ועל גויי קדם, וספורי דברי הימים לישראל, מה ק"ה להם צעת חרצן בית ראשון, וסמוך לו לפניו ולאחריו, וספורי קורות ירמיה; וכולם חוץ מפרשה אחרונה, ככה גם כן סוף מלכים ב', שלדעת חז"ל מפרשים אנשי כנסת הגדולה (הוסיפו) יצאו מפירמיהו הנביא, הוא הגבר, אשר ראה עני עמו, ושצט זעם חלבים, אשר נגע בנחלתו; צימיו צא לו ואויב לירושלים, ושרף בית ה', והגלה ישראל מעל אדמתם בצלם, אחרי אשר ישבו עליה יותר משמונה מאות שנה. וחדבר מחיי הנביא, מזמן נבואתו ומעלתה, מהספר הזה וכותבו, סדרו וסדר פרשיותיו, ותכונות מליכותיו.

חיי הנביא וזמן נבואתו

ירמיהו הנביא נולד בענתות, עיר הכהנים, סמוך לירושלים, בארץ בנימין, בתחלת מלכות יהשיהו מלך יהודה; וסוף בן חלקיהו פכהן (ירמיהו א' א'). וכפי הנראה הוא חלקיהו, אשר מנא ספר תורה גנוז בבית ה', ונתן אותו אל שפן הסופר, לקורא לפני המלך יהשיהו, כמזכר במלכים ב' (כ"ב, ח' - י"ד); ומשך יחובו עד פנתם בן אלעזר בן אהרן הכהן, ככתוב בדברי הימים א' (ה', ל' - ל"ח): אלעזר הוליד את פנתם וכו', ונדוק הוליד את שלום, ושלום הוליד את חלקיהו; ויחוס הזה נמנא גם כן בעזרא ז', א' - ו'), ולא מנאנו שם חלקיהו חת ביהוסי הכהנים. (וחלקיהו המזכר בנחמיה (י"ח, י"ח): שריה בן חלקיהו בן משלם בן נדוק וכו', הוא חלקיהו הזה בעצמו, אך שהיו לאביו שני שמות, 'שלום ומשלם') ומה שזכר בדברי הימים א' (שם) וחלקיהו הוליד את עזריהו, ולא אמר גם כן הוליד את ירמיהו ושריה? לפי שלא זכר שם אך אותם ששמו ככהנים גדולים, וירמיהו פקודה אחרת, כי היה נביא ורועה עמו, ושריה כהן הדיוט היה.

(**וחמה** אני על הרד"ק, שכתב צעם אביו, זהו חלקיהו בן שפן הכהן שמנא ספר תורה וכו', וגם הזכר אברבנאל הביא דבריו, והוסיף עליו: חלקיהו בן שפן הכהן הגדול אשר מנא וכו'; אמנם לא במלכים ב', ולא בדברי הימים ב', אשר שם נזכר המעשה מנבואות הספר תורה, לא נמנא שחלקיהו הזה היה בן שפן! רק נתן ספר התורה אשר מנא אל שפן הסופר, והוא איש אחר ולא אביו; ומה גם, לא מנאתי שם שפן כלל בין הכהנים. -)

עודנו בער המל רוח נבואה לפעמו, כי טרם יצא מרהם אמו הקדושו אהים לסינות נביא לגוים (ירמיהו א' ה') (וכפירוש הרמב"ם ז"ל, כי מעיקר יצירתו נתן לו הכנה טבעית לקבל השפעת הנבואה). ויחל לנבא בשלש עשר למלכות יהשיהו, ונבא יותר מארבעים שנה בירושלים, לפני חרצן הבית; כי נבא י"ח שנה צימיו יהשיהו, ג' חדשים צימיו יהואהז, י"א שנה צימיו יהויקים, ג' חדשים צימיו יהויכין, וי"א שנה צימיו נדקיהו. וגם אחר כי הגלה ישראל לבלל, וקס אירו

הקדמה

והשאינו נבזר רחוק עם יתר כליטת העם בירושלים, אצל גדליהו בן אחיקם, היה
 נבא להשארם האם; וגם בלח דברי נבואתו לגולי בבל אשר הגלו עם יכניה מלך
 יהודה (שם כל הקרפיטל כ' ט), והזהירם להיותם דורשים בשלום העיר אשר
 הגלו שמה, ולבלתי שמועל וציאי שקר, המזשרים להם גאולה בקרוב. גם אחר
 תועבות מעשה ישמעאל, שהרג את גדליהו, ויוחנן בן קרח ושרי החילים אשר
 אחרו חסבו מזמה, ללכת עם יתר העם למצרים, יעץ ונבא להם ירמיה, והתחמץ
 בכל כחו למנעם מדרך זה. ויהי כי לא יאצו שמוע לעצתו, וילך עמם למצרים,
 לסורותם ולנחמם גם שמה, והרבה עם דברי תוכחות ונבואות (שם מ"ג, ח' עד
 סוף הקאפיטל, וכל הקאפיטל מ"ד).

ונמצא

כמה הגדות בספרי חיל הישנים (אפוקריפי) מקורות ירמיה אחר
 החרבן ואחר ירידתו למצרים. יש מספרים, שאמר חרבן ירושלים
 לקח ירמיה את מונח הקטרת, והארון העדות ויריעות אהל המשכן, ויחבאם
 במערה אצל הר חורב; ויש מספרים, שהרגוהו בני עמו במצרים, על אידות
 נבואתו הקשה, ואכסנדר הגדול בכבשו את מצרים, כבדוהו צמותו, וילך לקחת
 ענוותיו משם, ולקברו באלכסנדריה של מצרים. ויש אומרים שנקבר במצרים
 סמוך לעיר הגדולה קהירא, ועוד רגילים ושבני הארץ הזאת להראות לעוברי
 דרך ויקים קבר ירמיהו. אמנם כל הגדות האלה אין להם שחר ואית אמת.
 ומאחתי בסדר עולם (סוף פרק כ"ו), בשנת עשרים ושבע לנבוכדנצר
 „כתנה מצרים בידו, נשא המונה ושלל שללה ובזז ביזה, שבר לחילו, והגלה
 „ירמיהו וברוך לנבל.“ ולפי דבריו נראה שמת ירמיהו בנבל.

מדרגת הביא

בין ראשונים לחתי'ה, אשר מלתו צפיהם, בין קדושי ארץ ולדיקי יסודי עולם,
 אשר לבס עהור ותמים עם אלהים והנשים, וכל הון וצנע, וגם חיי גיפס
 צח יבזו להם, צעה כי נגע הדבר באמת וצטוב בני אדם, ועל כל צטוב עמם
 וארץ מולדתם, קנני למלין, בין מעטים מילודי אשה, המוכזדים נלם אלהים
 אשר על פניהם, היה ירמיהו בן חלקיהו. נתן גוה למכיס ולחיון
 למורטים, והגיד האמה צפני מלכים, ולא כחדוהו תחת לשונו. גבר אומלל היה
 איש אלהים קדוש הזה, כי חי בדור אשר חיננל ראו לו. אשר חזו הנביאים נפניו
 מרחוק, ראה ירמיה צעינו. ראה פרעות בישראל, ומשבתות ביסורון. צימו
 רפו ידי התורה והלך, החמם והזדון גברו, והאמונה והאחדות, בהן נקשרו
 חבלי קהלת עם סגולה הזה, וקיצוץ בארץ אשר נתן אלהים לנהלה להם, הלכו
 ומעטו יום יום, וצא מוהסלך שבע עונשם, ושמוות חדומתם, והרבן העיר
 כלילת יופי, והריפת מקדש הלוה, מהר חלצא; חכה! אשר יגיר, צא,
 פחד פחד ויאחה! על כן לבו מר לו, יומם לא ישקוט, ולילם לא ינוח, ויגד
 לפני מלכים פשעם, וכחשם צפני מרים יענה, ויבשר להם הרעות העתידות
 לבוא עליהם, ולא פנה לנרות ומכאובות, אשר עברו על ראשו, למחיר ק שט
 אמריו, ולגמול תום לבבו. הכוהו, פניוהו, שמהו למתפכת, אסרוהו וענרוהו
 בחזר המטרה, השליכוהו לבזר, עד טבע ציון המנולה. וכוח לא שנה את
 טעמו

דס,
 חשון,
 יונה,
 גדולה,
 ושבע
 ח'ה,
 מאות
 יתנו,
 בארץ
 יקוהו
 תורה
 נזכר
 חסדן
 פתחם
 א גס
 נים
 גדוק
 ס'
 חך
 ועה
 כהן
 וסוף
 לכים
 לח
 שפן
 בין
 אהים
 ייקר
 עשר
 כי
 ים,
 בל

ח ק ד מ ה

טעמו, ויתחזק באהיו, ולא ירא מודבר האמה, מלהזכיר ומסוכית לבני דורו,
ומלבקש במענה רק שישובו.

ויראה דמוהו הכמים, לפי מעלתו ושלימותו ומקרותיו, למשה אדון הנביאים,
כי כן אמרו בפסוקת ארצותי (והוצא ג"כ בילקוט שמעוני,
בפסוק דברי ירמיהו): „ר' יהודה בר סימון פתח: נביא חקים להם
„מקרב אחיהם כמון, וכתיב ולא קם נביא בישראל עוד כמשה, ואתה אמרת
„כמון? אלא זה ירמיהו, שהיה כמוהו בתוכחות. אתה מוזהר כל מה שכתוב
„בזה, כהווי בזה, זה נתגבא מ' שנה, וזה נתגבא מ' שנה, זה נתגבא על יהודה
„וישראל, וזה נתגבא על יהודה וישראל, זה עמדו בני שבטו כנגדו, (במחלוקתו
„של קרה), וזה עמדו בני שבטו כנגדו (הם אנשי ענות, אשר בקשו להסקותו
„סס המות), זה הושלך ליחור, וזה הושלך לבזר, זה ציוול ע"י אמה, וזה
„נולול ע"י עבד *), זה בא בתוכחות, וזה בא בתוכחות.“

והחכם אשר נתהל (בסקדמתו לספר ירמיהו) הוסיף עליו עוד ששה דמיונות
שביניהם; ואליגה לך פה איזה מהם: משה היה משבט לוי, וירמיהו
משבט לוי, זה ייעד לישראל בגלותם וגאולתם מהגלות, וזה ייעדס בגלותם
וגאולתם מהגלות, זה בקש מהקב"ה שאלת רשע וטוב לו דווק ורע לו, כאמור
הודיעני נא את דרכיך וכו', וזה שאל ג"כ מדוע דרך השעים ללכת וכו', משה
הזהיר לישראל, שלא ישובו למצרים, וירמיהו גם כן וכו'.

והנה חף אמנם כי בני עמו ובני משפחתו בגדו באיש הקדוש הזה, והמירו
בגדו בקטן ונגע, בכל זאת נבר מעלת גדולתו צעיני הכר הכורר ומחריב
את ישראל. נבוכדנל' ראה וידע יקר תפאר' הכדיק הזה מכל עמו, וגוה לנבוכדנל' אדן
להיטב עמו בכל הטובות, ולתת לו החופש והרצון, ללכת בצלה, או להשאר
אלל יתר פליטת עמו הנשאר בארץ (ירמיהו ל"ט י"א). אך גם בזה התראה
מעלת איש אלהים הקדוש, ישרו ועוהר לבבו; כי חף אס היה הולך לבבל, בלי
ספק כדוהו נבוכדנל', ונתן לו ארוחתו ארוחת תמיד בהשקט ומנוחה, בכל
זה צהרה נפשו הענוגה להשאר בארץ אבותיו, לספוד ולבכות בין חרבות משכן
אלהיו, ולנוע ולגוד בין פליטת אחיו הדלים והנבזים הנשארים, ולהנחותם
בענה טובה ובמוסר השכל. וגם אחר הריגת גדליהו, כאלת יוחנן בן קרח עם
כל יתר הפליטה למצרים, מנפחד הכשדים, הלך ירמיהו עמהם, לארץ נכרים,
ציגון ובמהסור; הגם כי לא היה לו לפחד מאומה מחמת הכשדים, יען כי
כדוהו וידעו נקיון כפו, בכל זאת לא בקש לשבת בשלום לבדו, ואחיו יהיו מטולטלי'
בחרבות אחרות. ובצדק ובמישור קונן איש אלהים הזה במגלת איכה (ג'):
„אני הגבר ראה עני בשבט עברתו“, כי כל צרותם ראה הנדכח בעיניו;
„אותינהג וילך חשך ולא אור וכו' השבעני במרורים הרוני נענה“. הנה לא על
צרת נפשו בכה ויליל, כי על זה לא יחשו קדושים כמוהו, אך מצרות עמו נשבר
לבו, כאמור (שס פסוק מ"ח) „פלגי מים חרד עיני על שבר בת עמי“. וגם
עוד קודם הגלות והחרבן נר לו נר, כי בהרוסה' לבשר תמיד רעות על עמו,
ואמר

* אס דרשה הוא כדוש, אך לפי פשטות המקרא לא היה עבד מלך הכושי, אשר הצילו מצור,
עבד ממש, רק שס פרעני שלו היה עבד מלך (ראה מה שכתבתי בבאור (ל"ט ו') בשם רד"ק

הקדמה

ואמר (ירמיה ט"ו, י"ז) " מפני ידך בדד ישנתי כי זעם מלאחתי " , ואומר (שם י"ז, ט"ו) " ואני לא אגתו מרועה אחריו , ויום חנוש לא התחיתו " (ראה צאור פסוק הזה) . מכל אלה ראינו ונדע , כי ירמיהו היה במדרגה הראשונה ממעלת הנביאים הקדושים אשר בארץ המה , ואשר היו בחירי עליון וגאוני תפארת ישורון מעולם . —

כוחב הספר

אמרו נש"ם (בבא בתרא פרק ה', ט"ו, ע"א) ירמיה כתב ספרו וספר מלכים וקיינות . והמאמר הזה תמוה מאוד ; הלא מקרא מפורש הוא , שברוך בן נריה כתב מפי ירמיה כל דברי נבואתו , עד שנה רביעית ליהויקים , על הספר , כאומר (ירמיה ל"ה, ב') קח לך מגלת ספר וכתבת עליה את כל הדברים אשר דברתי אליך על ישראל ועל יהודה ועל כל הגוים מיום דברתי אליך מימי יאשיהו ועד היום הזה ; ועל זה נאמר (שם, פסוק ד') ויקרא ירמיה את ברוך בן נריה ויכתוב ברוך מפי ירמיה את כל דברי ה' אשר דבר שיו על מגלת ספר . ונאמר ג"כ (שם, מ"ה, א') אל ברוך בן נריה בכתבו את הדברים האלה על ספר מפי ירמיהו ? ואף לפי מאמר ז"ל (מ"ק, כ"ו, ע"א) שהמגלה אשר שרף יהויקים (והיא המגלה הזאת אשר כתב ברוך) היתה מגלת איכה ; בכל זאת נשאר הקושי' איך אמרו , שירמיה כתב ג"כ מגלת קיינות ? ועוד , לפי פשטות המקרא , באמרו " על ישראל ועל יהודה ועל כל הגוים מיום דברתי איך מימי יאשיהו " וכו' , נראה כי כונתו על ספר ירמיה , יען כי לא נמצא יעודים על ישראל ועל הגוים במגלת איכה ; ובן פירש הרד"ק על מלות וכתוב איכה , אמר לו שיכתוב כלל הדברי' מראש הספר ועד הנה . ותשובת האברבנאל על זאת , שצבור שבאותה מגלה קונן ירמיה על ישראל ועל יהודה בחרבנתם וגלותם , וגם בה זכר נקמת השם באויביהם , כמו שכתוב : תבא כל רעתם לפניך וכו' , ואמר : שישי ושיחיו בת אדום וכו' , לכן כנגד הדברים האלה נאמר כאן , אשר דברתי עליך על ישראל ועל יהודה ועל כל הגוים וכו' " היא תשובה גרועה ורחוקה ; כי נאמר שם : " מיום דברתי איך מימי יאשיהו " , ובמגלת איכה לא נכללו כל הנבואות לירמיה מימי יאשיהו עד שנה רביעית ליהויקים . ואין לאמר , שירמיה כתב שלשה ספרים הנזכרים נש"ם , וברוך העתיקם מכתבו ; הלא נאמר בפרשה זו תמיד מפי ירמיה , מפיו ולא מפי כתבו . ועוד שא"כ מה שאלוהו השדים (שם ל"ח, י"ז) איך כתבת את כל הדברים האם מפיו (ר"ל איך יכלת לכתוב הכל ע"פ השמע , פן טעית בשמוע) , הלא מן כתבו ולא מפי השמע כתב ? וגם באר סיטב אמר ברוך : מפיו יקרא אלי וכו' ואני כותב על הספר בדיו . והנה כל מפרשי התלמוד שחקו ולא העירו על שאם העזומה הזאת . אמנם העיר עליה החכם הפראפעם סאר ר' אהרן האללע בהקדמתו למגלת איכה , והאריך שם בדברים נכוחים . ואמר : " שנוכל לאמר , כי מה שיחסו רז"ל הכתיבה לירמיה איך כוננתם על הכתב , רק על סדור המלות והמליצות , ואחרי שברוך לא הוסיף על הדברים שדבר ירמיה , ולא גרע מהם , כמו שאומר מפיו יקרא וכו' ואני כותב על הספר , נופל זה הלשון שירמיה כתבם " . ונראה דברי החכם ר' אהרן הכ"ל , כי בן

נחלא

ה ק ד מ ה

נמנח במגלת אסתר: ותכתוב אסתר המלכה וכו', ונמקום אחר נאמר: אשר כתב מרדכי וכו'? רק היה לותה, והוא כתב, ויחס הכתיבה גם אליה. וכן יאמרו עוד היום: פלוני כתב ספר או אגרת, הגם אם לא יתפוס עט סופר רק מזה לאחר שיכתוב. ויתכן שזה כונת ברוך באמרו, ואני כותב על הספר בדיו, ר"ל לא שניתי ולא הוספתי על דבריו, רק הכתיבה בדיו, כלומר כתיבתי מלה במלה על הספר, כאשר קרא לפני (ראה בחורי על הפסוק הזה). וזה יולדקו דברי חז"ל ואין להרהר אחר מאמרים.

ולא זה בלבד, כי גם נראה כי אף נבואות ירמיה' אחר זמן זה, נכתבו מפיו ע"י ברוך. כי אחר שסרף יהויקים את המגלה, וגם ה' לירמיה', לכתוב מגלה שנית, נאמר (שם פס' ל"ב), וירמיה לקח מגלה אחרת ויתנה אל ברוך בן נריה הסופר, ויכתוב עליה ברוך מפי ירמיה' את כל דברי הספר אשר סרף יהויקים וכו', ועוד נוסף עליהם דברים רבים כהמה. ולפי פשוטו הם דברי רבים הנולדים אחר שריפת המגילה, והם ספור מעשה השריפה בעצמו, ושאר נבואות וקורות אשר קרו אחרי כן (הנכללים בספר ירמיה'). גם נראה שירמיה' צוה לברוך ברחשונה לכתוב המגלה, למען יקראו דבריו לפני המלך והעם בבית ה', יען כי הוא הי' ענור בהלך המטרה, ולא יכול לבוא בבית ה' (שם פס' ה'); איננו אחר שריפת המגילה קרוב הדבר שזוהו לכתוב לדורות, והוא הספר הנמסר לירמיה'.

ואפשר שזאת הסבה באו חלופי האותיות וזרות הנקוד, חסירות ויתרות, וקרי וכתוב, וכתוב ולא קרי, וקרי ולא כתוב, הנמנחי' במנין רב בספר הזה, כמו החליף אל תחת על, ועל תחת אל, איה תחת עליה, ולהיפך, (אשר תמנח כמעט בכל קאפיטל), מקללני, ישבתי, נחתי, ישבתי, מקננתי, הואתה, בשנת, והיו, ירא, לוועה, שוחט, וכהנה רבים מאוד, כאשר יספרם בעלי המסורה; וזה, כי אף שברוך דקדק לכתוב הכל על נכון כפי אשר קרא לפניו ירמיהו, אין זה רק בדבר המגיע לעם כונת הענין או המחור, כי על זה שאל לקורא לפניו דעתו במקום שלא הבין איתו היטב, אמנם בתיקון הכתיבה (אך טהאגראפיע) לא ימלט שגגה בשמע, להחליף אותיות הדומות בהצרתן, או להבליע אות הגרון, ולהחסיר הנח נסתר וכהנה, אשר לא משנים בעצם הכונה. ואפשר ג"כ שבא זה יען כי שניהם חונים בצער ובפחד ובהלה מחמת רודפייהם, כאשר אזכור למטה. (כן היתה מחשבתי תמיד בעת ינעתי בהעתקת זה הספר, ואינני מחזיק דעתי לאמת ברור. ואח"כ מנאתי קרוב לדעה הזאת במבוא החזרה להחכם אייכה ארון*) אך הוא הפריו על מדותיו מאוד, ומחליט דברים אשר המה רק אומדנות.)

סדר הספר ופרשיותיו.

בבבא צהרא (פרק השוחפין, י"ד, ב') אמרו רז"ל: סדרן של נביאים, יהושע, שופטים, שמואל, מלכים, ירמיה, יחזקאל, ישעיה, תרי עשר; ונתנו הטעם: בין דמלכים סופים חרבנא, וירמיה כוליה חרבנא (**), ויחזקאל סופים נקמתא

*) Eichhorns Einleitung ins alte Test. 3. Th. Jerem.
 **) לאו דוקא, לא רוב חרבנא, כי נמנח ג"כ דברי נסמיה ברמיה, כמו (ט"ז, י"ד) — ט"ז כ"ג, ב' עד ת' (כ"ד, ה' עד ט"ו) וכל הקאפיטל ל"א, ועוד שאר מקומות.

ה ק ד מ ת

נחמתא, וישעיה כוליה נחמתא, כמיך חרצנא לחרצנא, ונחמתא לנחמתא. וכתב הרד"ק (בהקדמתו לירמיה): אמנם בכל הספרים הטובים אשר בידינו, הנכתבים מכמה שנים נספרד, ראינו סדרם לפי זמנם, ישעיה קודם לירמיה, וירמיה קודם ליחזקאל. אך התרי עשר הניחו על סדר חז"ל, הגם שהיו צנזריאם האלה קודם בזמן לפני ירמיהו ויחזקאל, לפי שנבואתם קטנה, לא כתבו כל ספר וספר לבד, לכל יחזדו צמיעוטם (כמו שאמרו ז"ל שם אידי דזוטרי מרכם), ונכתבו נבואותם נספר אחד עם נבואות חגי זכריה ומלאכי, שהיו הנביאים האחרונים, ונבואותם ג"כ קטנה; לכן סדרו גם נבואות השע, ויאל עמום וכו' אחר יחזקאל.

ובענין סדר הפרשיות נספר הזה, הן שלא כסדרן מאד. כי כמה פעמים המחוררין בזמן נכתבו לפני המוקדמין. הנה ירמיה נבא בימי חמשה מלכים (כאשר כתבתי למעלה), ובכמה פרשיות זכר זמן הנבואה, תחת אותה מלך, ובחזרה שנה למלכותו היתה; וזה נבואתו אשר נבא בימי יהויקים ונדקיהו, שזכר בכך וכך שנה למלכותם, או זכר סתם צר אשית מלכותו, או מוכח מענינו, כי מימי נדקיהו או יהויקים ידבר. אמנם נבואות הנאמרות בימי שלשה מלכים האחרים, והם יאשיהו, יהואחז ויכניה, לא זכר הזמן כלל, ופרשיות כאלה לא נודעו לנו, אם היו תחת שלשה מלכים האלה, או תחת יהויקים ונדקיהו. וגם הפרשיות אשר נזכר בהם הזמן, הן שלא כסדרן, כי לפעמים תבאנה הנבואות שהיו בימי נדקיהו קודם לנבואות שבימי יהויקים; גם נסדר השנים שנבואותו מלך יקדים כמה פעמים האחר, כמו

בימי ירוקים	בימי צדקיהו
קאפיטל כ"ה בארבעה למלכותו	קאפיטל כ"א (סתם) במלכותו
כ"ו בתחילת מלכותו	כ"ד } בתחילת מלכותו
כ"ה (סתם) במלכותו	כ"ז } בתחילת מלכותו
כ"ז } בארבעה למלכותו	כ"ח בארבעה למלכותו
כ"ח } בארבעה למלכותו	כ"ט (סתם) במלכותו
כ"ט } בארבעה למלכותו	ל"ג } בעשרה למלכותו
	ל"ג } בעשרה למלכותו
	ל"ד } בעשרה למלכותו
	ל"ז } בעשרה למלכותו
	ל"ח } בעשרה למלכותו
	ל"ח } בעשרה למלכותו
	ל"ח } בעשרה למלכותו

וכבר נתנו חז"ל כלל, כי אין מוקדם ומאוחר בתורה, וכן צנזריאם. ונספר הזה נראה שיש סבה מיוחדת לאיפוך הסדר, והיא שריפת המגלה ע"י יהויקים; כי בלי ספק היה ירמיה כתב ע"י ברוך כל נביאה ונבואה שלו בזמנו, וזכר הזמן בראש כל פרשה כסדרה, אך אחר שנשרפה המגלה הזאת, ויה' אזה לו לכתוב מגלה

הקדמה

מגלה אהדת, קרא הדברים לברוך כפי אשר באו הדברים בזכרוננו, ואשר זכר
ראשון ראשון קרא לפניו, ולפעמים המאוחר לפני המוקדם, ויען כי לא זכר
היטב הזמן, לכן לכל ישקר לא כתב הזמן כלל בנבואות שלפני יהוויקים. ומזה
בא כי לא נזכר צפראותיו רק זמן השנים מיהוויקים ודקיקהו, שהיו אחר
שריפת המגלה. והדברים נראים קרובים לאמת.

הכונת מליצות הנביא

אם אמנם כי איש הקדוש הזה, אשר רוח אלהים דבר בו מנעוריו עד יומיו
מארבעים שנה, היה לו לשון למודים ושפה נחה וברורה, אשר זה חלק
וסגולה אך מעט מלכני אדם, בכל זאת אמות הו' ואין לבחש, כי מן ערך מליצו'
ירמיה בם פר הזו ממליצות ישעיה ואחר נביאים, הן בתוקף עוז המלים
(ענערגיע דעם אויסדרוקס), ובשליבת המאמרים השיריים ומדותיהם (פער-
בויא), והן בליורים ותמונות הדמויות (פאעטישע בילדער, פאנטאזיע),
ובשאר יפויי המליצה, הכודעים למיני שירו ומליצות קדם. ולא לבד בנבואותיו
המוקדמות (זיינע אריגינעללען וויזיאנען), כי גם בנבואות המושאלות לו משאר
נביאים אשר לפניו, עשה כמה פעמים חלופים ושינויים, והרפס כח המליצה.
ולאמת דברי חגיגה לפניך פה איזה משלים.

משה אדון הנביאים והמליצים כתב וירמיו' (מ"ח מ"ה — מ"ו) השאלום
בנבואתו על מואב (במדבר כ"ח) ועשה בהם שינויים:
(כ"ח — כ"ט)

בצל השבון עמדו מכה נסים
כי אש יצא מחשבון
ולחבה מבין סיחון
וחאכל פאת מואב
וקדקד בני שאון:
אוי לך מואב
אבר עם כמוש
כי לקחו בניך בשבי
ובנוהיך בשביה:

כי אש יצאה מחשבון
להבה מקרית סיחון
אכלה עח מואב
בעלי במות ארנון
אוי לך מואב
אברת עם כמוש
נתן בניו פליטם
ובנוהו בשביה
למלך אמרי סיחון:

ומי אשר אך הפס מעט טעם נהנו, לא
יתענג מנועם ומתק החרוזים האם?

הנה קטויהמאמר: צלל חשבון וכו' (אשר נלאו המפרשים למוצא כונתו,
כי רחוקה היא), וגם וי' החזור במלה ולה צה, והחילוף מ' צין סיחון
(תמורת קרית סיחון), וכן הקלות פאת, וקדקוד (תחת ער מואב ובעלי
צוות ארנון), וכן בפסוק השני א צד, הסעברה מנוכה לנסתר שלא כדון,
ולמחסור הנעימות, והכפל במלות שונות צה צי, צה ציה (תחת נוף דיש
אמרי משה: נתן בניו פליטם ובנותיו בשביה למלך אמרי סיחון!) כל חלכותנו

הקדמה

מגדעות בחרתי משה הנאמרים והנעיימים האלה • וכן באתה הנפואה עמו •
אמר ישעיה (ט"ו, ד' — ס') :

והזעק חשבון ואלעלה
עד יהץ נשמע קולם

על כן חלצי מואב ירעו
נפשו ירעה לו :

לבי למואב יזעק
בריהה עד צער עגלת שלשיה

כי מעלה הלחית בבכי יעלה בו
כי דרך חרנים זעקת שבר יעוערו :

כי מי נמרים למשמות יהיו :

הנה אמר מזעקת וכו' נתנו קולם • והוא קושי מאוד • וכפילת הלשון
(פלעאנאסמוס) שלא כמנהג • וזפסוק ס' (טס) אמר :

כי מעלה הלחית בבכי יעלה בכי
כי במרד חרנים צרי צעקת שבר שמעו :

ונתן עמל וטורה לומרשים להרכיב המחמרים ולמנזא כונתם • וכן נמצאים
חלופים כאלה רבים בשאר נבואות המושאלות לו • וקנרה היריעה פה מהכילם •

חך אזכיר עוד איזה מהם •
מה נעמומה נמלנו דברי ישעיה בלעגו
לעבוד פסילי' בחמרו (ישעיה מ"ד י"ג — י"ז)

חרש ברזל מעצר
ופעל בפחם

ובמקבות יצרהו
זיפעלהו בזרוע כחו וכו' :

חרש עצים נטה קו
יתארהו בשרד

יעשהו במקצעות
ובמחוגה יתארהו

ויעשהו כחבניה איש
כתפארת אדם לשבת בית :

לכרה לו ארוים
ויקח חרוה ואלון וכו' :

והיה לאדם לבער
ויקח מהם ויחם

אף ישיקן ואפה לחם
אף יפעל אל וישתחו

עשהו פסל ויסגד לו וכו' וכו' :

וירמיה (יו"ד, ג' — ו') אמר מענין זה :
כי חקות עמים הבל הוא
כי עץ מיער ברחו
מעשה ידי חרש במעצר :

בכסף וזהב ייפהו
במסמרות ובמקבות יחוקום ולא יפיק :

בחמר מקשה המה ולא ידברו
נשוא ינשוא כי לא יצעדו
אל תירא מהם
כי לא ירעו
וגם היטב אין אותם
וזפסוק ט' (טס) אמר :

כסף מרקע
מתרשיש יובא
וזהב מאופז
מעשה חרש וידי צורף
חכלת וארגמן לבושם
מעשה חכמים כלם
וכה

הקדמה

זמה אמר ואדברה, כי אראה ואשוב נבואת ירמיה על צבל לנבואת ישעיה
על אומה הזאת? צבל, פטיש כל הארץ; צבל, מטה זעם ציד ה', להחריב
ולהשמיר מדינות ויושבים; גם שוכני חנור וקדר השלמים בחלוקה, ודבר אין
להם עם אדם, גם המה שודרו וגשמו מחר המשחית הזה; צבל, אשר תחת
עולו עול ברזל נאנח האדמה כמה מאות שנה; צבל, אשר על ידו, אהה! הרם
ה' מעשי ידיו, נתש נטיעותיו, וגפן אשר הסיע ממלרים, וישרש שרשים בארץ,
עתה ארום כל עוזרי דרך! גם בית זבול לו, מוכן לשבתו הקדוש, הולת באש
ע"י הגוי העריץ והזדון הזה; צבל, המחריב והמשחית, בא גם קטו, וגמול
ידו ישולם לו, עלה הכורת גם עליו, ומלפון באו מלכי מדי ופרס, להורידו ממרום
עזו, להחריבו ולהשחית גם אותו; שמעו עמים מפלתו וישמחו, ראו גוים משבתו
וימחאו כף. הראית ענין גדול מזה להלכי רעיוני משוררי קדם, להגביהם עוף
במליצותם ונאומתם על חרבן עם הזה, בפרט משוררי ישראל הקדושים? ובאמת
כביר מנחה יד ישעיה בנבואתו על עם זה; על נפשי דמיונו ואברת מליצותיו
הכשגבות ההרחף ודאס עד שמים, ואין ערוך להרחויו בנבואתו על צבל. וישא
משלו על מלך צבל ויאמר: (ישעי' י"ד) "איך שבת נגש שבתה מדהנה: שבר ה'
מטה רשעים שבת משלים: מכה עמים בעברה מכת בלתי סרה רדה באף גוים
מדרך בני חשך: נחה שקטה כל הארץ פנחו רנה: גם ברושים שמחו לך ארזי
הלבנון מאז שכבת לא יעלה הכורת עלינו: שאלו מתחת רגזה לך לקראת צואך
עורר לך רפאים וכו': הורד שאלו גאונך המית ככליך תחתיך ינערמם ומכסיך
תולעה: איך נפלת משמים ארץ הילל בן שחר נגדעה לארץ חולש על הגוים:
ואתה אמרת בלבבך השמים אעלה ממעל לכוכבי חל ארים כסחי וכו': אעלה על
במתי עב אדמה לעליון: אך אל שאלו תורד אל ירכתי צור: וכו', וכו'". ראה
בא בעיניך, קורא אהוב! קרא שם כל הקאפיטלי"ג וי"ד, ותשפוט כי אין זה רק
רוח אלהים מדבר מהוך גרונו.

אמנם מהרחקו דרכי מליצת ירמיה בענין הזה ממליצת ישעיה! האומנם כי גם
ירמיה הרבה אמרים גדולים, נעימים ומושכלים, בנבואת צבל, וחדש
בה מחשבות רבות וחדשות, אשר לא נמצאו בישעיה; למשל הפסוקים ב' עד ט'
בקאפיטל כ', ופסוקים כ"ב עד כ"ט באתו קאפיטל, ומאוד נעלה המשל: כוס
זה צבל ציד ה' וכו' (פסוק ז' עד י"א בקאפיטל כ"א), ועל כלם הציור מבסורת
לכידת העיר ובמנודות וכו' המוצאה אל מלך צבל ע"י הרצים (סס ל"א עד ל"ו),
ועוד חיזה מקימות. חולם בערך יופי המליצה בכללה, וקוצר המאמרים
ושליבותיהם, ועוז והוקף מבטאיהם, לא באה עד קלה נבואת ישעיה על צבל.
מלבד הקושיות הרבות הנמצאות בנבואת צבל לירמיה, כמו (כ"א א') "ואל
יושבי לב קמי", ושם פסו"ג, "א ידרך ידרך הדורך קשתו וא יתעל בסריונו";
ובפסוק כ' עד כ"ד כפל ט' פעמים מלת ובפצתי בתשעה מאמרים רזופים, אשר
לא נמצא דמיון כמוהו במקרא.

והנה בעבור זה, ובעבור הזרות בחיקון הכתיבה, אשר זכרתי למעלה, עלה
על רוח האברבנא לתה פיתוח במעלת הנביא הקדוש הזה, לאמור, שלא
היה שלם בנחות הלשון והמליצה, וכתב עליו (בהקדמה לירמיה) לאמור:

„ואני

הקדמה

ואני אהשווה שהיתה הסצה צוה, היות ירמיהו נער בשנים נשהתחיל בנבואה,
ולכן לא היה עדיין שלם בדרגתו השלשון ובסדריו וציופי המליצה, ועל זה באמת
אמר: הנה לא ידעתי דבר כי נער אנכי. כי הנה ישעי' להיותו מזרע המלכות
ונתגדל בהאר בית המלך, לכן היה דברו ערצ ולשנו נאום; ושאר הנביאים
נבאו אחרי שהושלמו בענין העולם ובעסקיו, ונשאו ונתנו עם בני אדם, ולכן
ידעו לסדר דבריהם. אמנם ירמיהו היה מן הכהנים אשר בענותו, ובקטנותו
קודם שירגיל הדבור וידע מולאו ומובאו, באמתו הנבואה, והוכרח לדבר
מה שזוהו ה' בלשונו הרגיל זה.

ואחר מהכמי עמים השב, שבימי ירמיה' החלה שפת עברים להיות נשתתה בפי
דובריה, כי ע"י התחברותם עם הכשדים (כי ארץ יהודה וישראל היתה
תחת ממשלת מלך בבל, מגלות יכניה עד מרידת נדקיהו) התערבו הלשונות
והמדות משתי החומות האלה יחדו, והספספה החלה להיות בלילה, לכן לא היתה
לשון ירמיה נחה כשאר נביאים.

ולפי אנו הנער לא כן עמדו! ואם אסלה לחכמי עמים, אשר לא מצוי אמונתנו
הם: ודבר אין להם עם מאמרי חז"ל (וענין לא טוב הוא להם, כי רובם
לא יחשו לדברי הקדמונים, בפרט אם מפי איש ישראל יא, וכל העולה על
רוחם, ימחר ויחלטו, ויחזיקו לאמת ברור), לא אסלה לאיש אמונתנו, ומאוד
אחפלה על החכם וירא הצרנפאל, כי יהפך לדבר כאלה נגד איש קדוש ומליץ
אחיו, ירמיהו, וגם חטא נגד מאמר חז"ל, הלא גמרא ערוכה היא (ברכות ס)
אין השכינה שורה הנא על חכם גבור וכו'; וידוע כי מפאת החכם, שיהיה בקי
בעניני עולם, ומועורב עם הדבריה, ודבריו נכחה ומסודרים וכו'; ואם הושפע
השפעה אלויה על ירמיה, בלי ספק היו צו כל המדות האלה, וכל הכנות הנבואה
מנעוריו; ואך מלא לב הצרנפאל לאמר בדברים האלה מירמיהו! ועוד הלא
אמר עליו השם: "נביא לגויס נתיך", וידוע כי במלת נביא, הנגזרה מן
גיב שפתים (לדעת רש"י ז"ל, וכן הסכימו רבים מחכמי הלשון) נכללה הוראת
המליץ וידוע לשון למודים, לדבר במקלות עם רב. (וכבר עורר עליו
החכם המדקדק רז"ה בהקדמתו לספרו בגין שלמה, וזה נגד הצרנפאל,
על אודות הדבר הזה, בדברי קטטה, ובאש ריב ומרון, אך לא הסתיר דבריו
יפה, כי הוא לא השיב רק על היה זרות בדקדוק המלות בירמיה, אמנם מענין
המליצה ונחמה לאזכר סת"ם מאיזה.)

ודעת חכמי העמים מבלבול והשתתה הלשון בימי ירמיה, היא דעה כוזבת,
ונסתרה מאליה; כי הלא הגי זכרו' ומלאכי, שהיו זמן רב אחר ירמיה'
ויותר מעורבים בין הכשדים, הטיבו בלשונם מאוד. ואם נאמר מהמון עם,
ואחר ע' שנה לגלות בבל: (נחמיה י"ג כ"ד) ובעתם הלויס מדברים אשדודית
ואינם מכירים לדברי יהודית וכו', לא נאמר כזה קודם הגלות, ועל בחירי עם
הנביאים החכמים והקדושים.

והעולה על רוחי הוא זה, וברור בעיני: אין ספק, שבימי שהיה ירמיה' אחד
מראשי הנביאים במעלת הקדושה והטהרה והתמימות, ובמ"גה
פעלונה מוקבלי השפעה אלויה, כן היה אחד מראשי המדברים והמליצים,
ואין

הקדמה

ואין לך עדות גדולה על זה מספר מגלת איכה אשר כתב, והיא כליל יופי הדרת
המליצה, הן בענין המחמרים והמלות, ובענינות השיר והלחות, והן בענין
הדמיון והמשל. ופרשה אחי הגבר וכו' היא יקר תפארת אשר חן למעלה
ומטה, וכמעט לא נמצא דמיונה בספר ישעיה לענין קולר המחמרים וטובה
הלשון. וגם נבואתו על מגורים (ירמיה מ"ז) היא נפלא במלכות המליצה.
אך ספר ירמיהו שכתב צעת החרבן וסמוך לו, ובעל טולו למזרים, לבו מר לו
מאוד, נפשו עליו תשתוח, ורוחו מלחה דאבון ויגין, בראותו בתחילה עוד
עמו וחרן מולדתו כי ימהר ויחיש לבוא, ובני דורו רעים וחטאים, ומוקשים ערף
לתוכחותיו ואזהרותיו, לכן במרירתו לא דק לפעמים על לחות ונעימות הלשון,
מלחה רוח בטנו, וידבר כחשר עם לבבו, וכפי אשר השתפכה נפשו גזלו חמרו,
בלי השבון ומלח, ובח פעם בצקשה ומענה רך, ופעם בתוכחות וקללות
ומכעס על החטאים החלה בנפשותם, אשר בידים הרסו בנין אבותיהם,
ומקף על הרעות אשר עשו בגופו תמיד, להכות ולחסרו בנית המשמר, לגדפו
ולחרפו, כמו שאמר (ירמיה ט"ו, יו"ד) ; חוילי חמי כי ילדתני איש ריבואים
מדון לכל החרן לא נשיתי ולא נשו בי כלה מקללני ; ; בא לפעמים לכלל טעות
בדבורו. גם מר לו כי השפיע הוא יתברך עליו תמיד נבואות פורענות על עמו
ועירו, והוא געדר מכל שמה, כמו שאמר (שם פסוק י"ז) לא ישבתי בסוד
משחקים ואעלז מפני ירך בדר ישבתי כי זעם מלחתי ; ואומר (שם כ"ה) כי מדי
דברי אזעק חמם ושוד חקרא וכו' ; לכן חן להתפלה אם לא נזר על דל שפתיו
לדבר תמיד בלשון זה ונקי. הנה גם ברוב בן נרים שהיה סופרו, קונן וילל לאמר
(שם מ"ה, ג') חוילי כי ייסף ה' וגון על מאבוי יגעתי באנחתי ומנוחה לא מלחתי
(ראה בחזקתי על פסוק הזה), לפי שכתב תמיד חזות קשה על ישראל, מפי ירמיה.
אמ' מגל' איכ' אשר כתב ירמיה ח' החרבן, הגם כי לבו עודנו מר לו מאוד, בכל
זה לא היה כל כך רעש ומנוחה בעשתונותיו, כי ידוע במהלך הנפש, שאדם יותר
בהול ובצוק מפחד הרהר העתיד לבוא, מאשר הוא בשכבר עברה על ראשו, שכבר
ישבע ממחרים ורגיל ברהר, ויתנחם וירגיע. לכן אין חקר ותקן מגלת איכה
ביותר מנוחה והסקט, וכתבה לדורות, בשלימות המליצה והנעימות, כיד ה'
הטובה עליו, וכפי הכנותיו אשר חננו חלשים מרחם אמו.

עד כאן מוליכות ירמיה בפרט. ועל דבר תכונה הנבואה ומליצות הנביאים בכלל,
כבר הטיבו המחברים אשר לפני את מלחם די בחר. מוערכת שירי הקדש
האריך החכם הכולל רמ"ז ל' בבואו לשירת הים בדברי חן וטעם (ולפניו דברו
מזה הענין בעל מאור עינים חלק ה', פרק ס', ונמנה ג"כ בכוזרי סוף מאמר
שני) וגמג"ג בדברים נכוחים ויקרים להחכם ר' יואל ברי"ל ז"ל בהקדמתו לס'
תהלים ; גם יקרו דברי המבחר והמעתיק ס' ישעיה, ה"ה הבחור השלם כהר"ר
דוד אטמ' עזראסער נר"ו, בענין מליצות ישעיה. ובענין הנבואה ותכונותיה
וגדרים, הפליחו לדבר החכמים מעתיקי ספרי תרי עשר, בהקדמתם היקרה
מאוד, הנקראת סלת למנחה, וכל דבריהם לקוחים מספרי מחקרים
הקדמונים, והם הוסיפו לקח בתוספת באור, בטוב טעם ודעת, וכל קורא
דבריהם ימלא דבר טען ; ועוד ספרים אחרים הדוברים מענינים האלה ; לכן
מה לי לכפול ולשנות פה דבריהם ? ואני

הקדמה

ואני טרם אכלה דברי הקדמתי, אודיעך קורא חסו! אפס מעט מודרבי
צאורי וסעתקה הספר הזה, ומה הגיע לי לגשת אל המלאכה הזאת.

המדפים היקר כ"ה איצק צירנדארף צפירדא, סודיע בצסורה מן כ"ג
אל תקסה"ל, כי מתקנתו להוית
צדפוסו ספרי נביאים אחרונים, מנזארים ומועתקים אשכנזית; ויקרא
להצמור השלם כ"ה דוד אטטענזאסער, אחת מתושבי עירו, ויפקידהו
על מלאכת ה', לעשות צדעת ונחממה הצמור וסעתקה; וכן עשה ה' דוד
הנ"ל, החל וכלה ספר ישעיה, אשר זה ימים יצא לאור עולם החתשמו; וגם
החל מלאכתו בספר ירמיה, וסעתיק וצאר עשרה קאפיטל הראשונים, כאשר
הס לעיניך. אך צעו"ה נפלה עליו חולי עינים, קמו עיניו מלראות, ולא יכול
לעבוד עוד ולשרת בקדש (כר לי עליו, צר לי! כי כציר מנחה יד צעיר ימים ורצ
תצונות הלז, לולא קרה לו מקרה הרע הזה). ויהי כראות ה' איצק המדפים
כי הושנתה המלאכה, ויפן כהוכה, וירא כי אין איש בסביבתו, אשר יאזה לשאם
יד במלאכה הזאת, ויגר לו על הכסף אשר הויתא בהדפסת עשרה הקאפיטעל
הנדפסים האלה, ועל כי לא יכול למלאות נדרו והצטמתו לתחומי, ויפנר בי,
לכלות המעשה אשר החל' דוד הנ"ל. ואני מיום עסקי צעשות ספרים ת"ל,
מנעתי ידי מנזא בהעתקה כזאת, כי ידעתי קשי העבודה, וצעיר ערבי, ידעתי
כי רבה המכשלה בצמור ספרי הקדש הישנים ונושנים; הן אשר לא מנחו מאות
המפרשים הקדמונים, איך נמאסהו אנתנו האחרונים? ולהעתיק תמיד רק
דבריהם, הקרובים וסרחוקים, ולמשש בעור ההולך לתומו, נשען על זרוע
מנהלו, הוא דבר זה צעירי כל מושב מחשבות. — ופעמים דעות המפרשים
שונות ורחיקות אלה מאלה, עד לא ידע המנזאר, איזה יכשר לברס לו? וצעבור
זה, וממחסור המנוחה ומרגוע אשר לי כעת, מסנות הספוכות הזמן, אשר
חציו נגעוני גם אני, צעחותי צרה וזוקה באלה, מאנתי בתהלה לעמוס עלי
משא הזה; אך לגדל הפצרת המדפים הנ"ל, ולמען הנילו ממזכותו, נרנתי
להתם המלאכה: וסנה חפנתי להחל הצמור וסעתקה מראשית הספר הזה,
להיות הספר כנו מתכונת פועל אחד, אך חסתי על הנזק אשר יגיע צום
להמדפים, אשר כצר הויתא כספו להדפסת עשרה קאפיטל הראשונים. לכן
נשאתי את פניו גם צום, וסחלתי את מעשי מקאפיטל י"א. וזה דרבי צאורי: לא
הארכתי ולא קצרתי יותר מדי, אך עמדהי על הענין, במקום הנריך צאר היטבי.
ובמקום שפירו' אחד מפרשים הקדמונים הוא צרור ומספיק סעתקתי לפי דבריו
אשכנזית, וסראיתי מקומו בצאורי; ובמקום שקשה עלי הצחיה, נשאתי דעות
כלם, למען יצטר הקורא את הישר צעינו, וסעתקתי אשכנזית לפי הפירוש
היותר נאות למליצת הלשון הזאת. אולם במקום שלא נח דעתי צבל מפרשי
העברים, נשאתי גם דעות חכמי עמים (במחמרה החכם: קבל הזמת ממי
שאמרו; ופעמים נמא מרגניתא בחול), או סגדתי דעת עצמי, כיד ה' הטובה
עלי, וצעורת השם חדשתי כמה דברים הנראים טובים לעיני, כאשר תחזינה

עיני הקורא בפנים הספר.

ועל

הקדמה

ועל דבר ההתקפה האשכנזית, פגעו המדפיס הנ"ל, לשמור בכל האפשרות
 העתקה מלה במלה, לפי שהספר הזה נועד לבתי ספר וחינוך, אשר
 למו ההתקפה לפי הענין לא לתועלת היא. וזה שר והגדק עמו. לכן התאמנתי
 בכל יכלתי לבחור תמיד מלה אשכנזית הדומה בהוראת' למלת העברית, ולהרכיב
 המאמרים קרוב למאמרים; אך במקום שדרך מליצה אשכנזית איננה סובלת
 כזאת, השאיתי מלה אחרת או מאמר אחר, הדומה לה אולי בכונה על-כך הרחוק.
 ות"ל יגעתי להעתיק בלשון אשכנזית נחה ונקיה, ולא חדשה מלות חדשות
 להתפאר ולהתקטט בתפארת מלים, ושארתי שפתי מחטוף נגד חקי הלשון
 האשכנזית ומונהגים.

אמנם בכל זה שגיאות מייבין? ואם מפי גדולי הקדמונים יצאו שגיאות, מה
 יענה לעיר כמותי? ובפרט כי קצרה העת הנגזלת לי לכלות המלאכה
 הזאת; ומבלעדי זה עמוסות עלי שאר עבודת הקדש, כידוע לכל מכירי ומויודעי.
 על כן התנפל לפני כל קורא מבין, אם המלאכה הזאת משגשג, הן בהעתקתה
 והן בביאוריה, יסא פני וירנני, כי כמה טעויות נפלוג"ל בדפוס, ולא יכולתי
 לתקן, בהיותי רחוק ממקום ההדפסה (ומה שגיתי יודיעני בדברי שלום ואהבה,
 ואכני אודים על האמת לעין כל, ואחן תשואת חן לחן למורי ומלמדי.)
 ואלהי האמת ינחני במעגלי נק, יחיר עיני במחשכים, ואניטס נפלאות
 מתורתו; יקל מעלי עול דאגה ויגון, יחלני בטוב ביתי והערי, ובטוב
 עמו בית ישראל, ובנחמות כל בני אדם. ינו חתנו את הברכה, החיים והשלום!
 האמבורג, עשרה לחדש אב, התק"ע.

שלום הכהן

פְּרִשְׁיֹת עֶשֶׂר מִרְמֵיהַ הַיִּשְׂרָאֵלִי,
 אֲכֵן נִבְצַר מִמֶּנִּי אֲשֶׁר יוֹמְתִי:
 מִכְּתָב מִקְרָא עֵינֵי זֶה יָמִים כָּהֵן.
 עוֹדָה, שָׁרוֹם! כֹּהֵן, שָׁנָם מִתְחַדָּה!
 סוֹפֵר מְהִיר, קַח גַּא נִסְתַּחֵף בִּידֶיךָ!
 לְפָרִי עֶטְףָה נִבְנִים הָרָא כְּמָהוּ יוֹדֵעַ.
 דוּר אֲטַמְעֵנוּ אֲמַעֵרָה.

